

การพัฒนาทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ ในรายวิชาพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

THE DEVELOPMENT OF THINKING SKILLS BASED ON YONISOMANASIKAN IN BUDDHIST STUDIES COURSE FOR GRADE 12

นครรัฐ โชติพรม^{1*} สิทธิกร สุมาลี¹ และอุดมลักษณ์ กุลศรีโรจน์¹
Nakhonrat Chotpom^{1*} Sitthikorn Sumalee¹ and Udomluk Koolsriroj¹

Received : 28 April 2019

Revised : 1 June 2019

Accepted : 4 June 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด ในรายวิชาพระพุทธศาสนา 2) ประเมินทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด 3) หาค่าดัชนีประสิทธิผลของกิจกรรมการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ 4) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการและ 5) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ในการวิจัยเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา จังหวัดสระบุรี จำนวน 29 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ ในรายวิชา พระพุทธศาสนา มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$) 2) แบบประเมินทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67-1.00 3) แบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในรายวิชาพระพุทธศาสนา มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.26-0.80 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.20-0.50 ซึ่งแบบทดสอบชุดนี้ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91 4) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.72 และใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าดัชนีประสิทธิผล หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ได้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด จำนวน 9 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 26 แผน 2) ผลการประเมินทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด ในรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี ได้คะแนนเฉลี่ย 2.60-3.00 3) ผลการหาค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

¹หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

*ผู้พิมพ์ประสานงาน E-mail: MR.Nakhonrat.27@gmail.com

แบบโยนิโสมนสิการมีค่าเท่ากับ 0.75 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 75
4) ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน นักเรียนส่วนใหญ่ มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
อยู่ในเกณฑ์ดีเยี่ยม และ 5) ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อมีต่อกิจกรรมการเรียนรู้
แบบโยนิโสมนสิการ ในรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด
($\bar{X} = 4.58$)

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้ โยนิโสมนสิการ ทักษะการคิด

ABSTRACT

The purpose of this study were 1) to develop learning activities through 10 thinking skills based on Yonisomanasikan in Buddhism subject 2) to evaluate 10 thinking skills based on Yonisomanasikan 3) to investigate the effectiveness index through Yonisomanasikan learning activities 4) to study the achievement of the Grade 12 students through Yonisomanasikan learning activities and 5) to study the satisfaction of the students towards Yonisomanasikan learning activities. The sample of this study was 29 students of Grade 12 who were studying at Muaklek Wittaya School, Saraburi Province in the first semester of the academic year 2018, based on cluster sampling. The research instrument were 1) 9 learning units with 10 Yonisomanasikan thinking activities at the highest level with mean scores 4.51 2) 10 Yonisomanasikan thinking evaluation from 10 Yonisomanasikan thinking skill evaluation based on the consistency of 0.67-1.00 3) the students' learning achievement test in Buddhism subject with the difficulty (p) from 0.26-0.80 with discrimination (r) from 0.20-0.50 validity and the reliability was 0.91 4) the questionnaire for the students' satisfaction towards Yonisomanasikan learning activities is reliability at 0.72. The statistics used for analyzing the collected data were the effectiveness index, percentage, mean, and standard deviation.

The research found that 1) the result of development learning activities through 10 Yonisomanasikan thinking skill in Buddhism subject completed 9 learning units with 26 lesson plans 2) the 10 Yonisomanasikan thinking skills evaluation in Buddhism subject, most of the students had good level ability mean score at 2.60-3.00 3) the effective index of Yonisomanasikan learning activities was 0.75 indicated that students' knowledge development increased 75 percent 4) most of students' learning achievement was in the best level and 5) the students' satisfaction towards Yonisomanasikan learning activities as a whole was at the highest level ($\bar{X} = 4.58$)

Keywords: Learning Activities, Yonisomanasikan, Thinking Skills

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน นอกจากต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ในเนื้อหาในรายวิชา ตามที่หลักสูตรกำหนดแล้ว ยังมีความจำเป็นที่ต้องการให้ผู้เรียนมีทักษะ กระบวนการคิดที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิต และประยุกต์ใช้ทักษะการคิดในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ในชีวิตประจำวัน โดยสามารถจัดการปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม วรธาร ทัดแก้ว (2561) ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่า การสอนพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานเน้นให้นักเรียนท่องจำ เพื่อการสอบเท่านั้น ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายที่จะดำเนินการปฏิรูป การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากต้องการให้เด็กเกิดกระบวนการคิดในหลาย ๆ ทักษะ ดังนั้น การสอนพระพุทธศาสนาจำเป็นต้องเน้นทักษะกระบวนการคิดในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ เติลนิวิธออนไลน์ (2555) แนวทางการจัดการศึกษาของไทยที่เน้นการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ในลักษณะให้เด็กท่องจำองค์ความรู้เป็นพื้นฐาน โดยไม่มีการต่อยอดองค์ความรู้ไปใช้ ในการพัฒนาทักษะการคิด ผู้เรียนจึงขาดทักษะการคิดเป็นทำเป็น และแก้ปัญหาได้ ทำให้ผู้เรียน ไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตจริงได้ การจัดการเรียนการสอนขาดคุณภาพ เนื่องจาก ผู้เรียนไม่ได้รับการพัฒนาปัญญาอย่างแท้จริง และที่สำคัญ พระมหาจำลอง พรหมแสน (2545) กล่าวว่า ปัญหาสำคัญ ที่ทำให้การจัดการเรียนการสอน ในรายวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนส่วนใหญ่ ไม่ประสบความสำเร็จนั้น มีสาเหตุมาจากครูใช้วิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ด้วยการถ่ายทอด ความรู้เพียงอย่างเดียว ไม่มีการนำข้อมูลหรือองค์ความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการฝึกทักษะการคิด เนื่องจากครูขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งส่งผลให้ผู้เรียน ขาดทักษะและประสบการณ์ในการคิดวิเคราะห์

ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6 ของโรงเรียนมวกเหล็กวิทยา จังหวัดสระบุรี ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สอนนั้น พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ ไม่สนใจการเรียน เนื่องจากผู้วิจัยใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย ยึดเนื้อหาและหนังสือเรียนเป็นหลัก เน้นการท่องจำเป็นส่วนใหญ่ และขาดการฝึกทักษะการคิด นักเรียนจึงเบื่อหน่ายในการเรียน ปัญหา ดังกล่าว เป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้ ในรายวิชาพระพุทธศาสนา และ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยในภาพรวม ดังนั้น เพื่อเป็นการเตรียมผู้เรียนให้ทันต่อการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 และเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาอย่างสมบูรณ์ ทั้งในด้านความรู้และความสามารถในการฝึกทักษะการคิด คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่าง ถูกต้องและเหมาะสมนั้น ครูผู้สอนควรมีบทบาทสำคัญในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และ บ่มเพาะประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนอย่างเป็นกระบวนการ โดยไม่ปล่อยให้พัฒนาการ ด้านการคิดในตัวผู้เรียนเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ในโอกาสต่าง ๆ เท่านั้น วิธีการสำคัญที่จะช่วยให้ ผู้เรียนคิดเป็น ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาทักษะการคิดในรายวิชาพระพุทธศาสนาก็คือ วิธีคิด “แบบโยนิโสมนสิการ” ซึ่งสุคนธ์ สินธพานนท์ (2550) กล่าวว่า โยนิโสมนสิการ เป็นวิธีคิดตามแนว พุทธธรรม โดยพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ท่านให้ความหมายของโยนิโสมนสิการไว้ว่า “เป็นการคิด อย่างถูกวิธีคิดอย่างมีระบบ คิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง และเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการสร้างปัญญา ที่บริสุทธิ์ เป็นอิสระ ทำให้ทุกคนช่วยตนเองได้ และนำไปสู่จุดหมายของพุทธธรรมอย่างแท้จริง” และ

สอดคล้องกับพระธรรมปิฎก (2543) เป็นที่ประจักษ์แล้วว่า การพัฒนาทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ ตามหลักพุทธธรรม สามารถนำไปใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อการพัฒนาทักษะการคิดและพัฒนาปัญญาได้อย่างสมบูรณ์

ดังนั้น ครูควรมีบทบาทสำคัญในการกำหนดเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะการคิดให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ ยืน ภู่วรวรรณ (2558) ทักษะการคิดสำคัญกว่าเนื้อหา ถ้าเราต้องการอภิวัดผู้เรียนไปสู่อนาคตในศตวรรษที่ 21 ภายใต้อัตลักษณ์สำหรับอนาคตที่สำคัญและน่าสนใจก็คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดแบบวิพากษ์ คิดแบบมีวิจารณญาณ ทักษะการแก้ปัญหา เป็นต้น และยิ่งสอดคล้องกับ วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอชิป จิตตฤกษ์ (2554) กล่าวว่า ในศตวรรษที่ 21 ทักษะการคิดจะช่วยเตรียมความพร้อมให้นักเรียนรู้จักคิดเป็น เรียนรู้ ทำงาน แก้ปัญหา สื่อสาร และร่วมมือกันทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพไปตลอดชีวิต

จากเหตุผลทุกประการที่กล่าวไว้ข้างต้นนั้น ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญ ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง จึงต้องการพัฒนาทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด ในรายวิชาพระพุทธศาสนา เนื่องจากการพัฒนาทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ฝึกทักษะการคิดอย่างถูกวิธี คิดเป็นระบบ คิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง และเป็นขั้นตอน โดยใช้ปัญญาเป็นฐานในการคิด ทั้งนี้ เพื่อให้รายวิชาพระพุทธศาสนาเป็นรายวิชาที่น่าสนใจ และเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายและมีคุณค่าต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด ในรายวิชาพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา จังหวัดสระบุรี
2. เพื่อประเมินทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด ในรายวิชาพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา จังหวัดสระบุรี
3. เพื่อหาดัชนีประสิทธิผลของกิจกรรมการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด ในรายวิชาพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา จังหวัดสระบุรี
4. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา จังหวัดสระบุรี ที่เรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด ในรายวิชาพระพุทธศาสนา
5. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด ในรายวิชาพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากร คือนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ของโรงเรียนมวกเหล็กวิทยา จังหวัดสระบุรี จำนวน 170 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/5 ของโรงเรียน มวกเหล็กวิทยา จังหวัดสระบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 29 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่าง แบบกลุ่ม (Cluster Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด ในรายวิชาพระพุทธศาสนา จำนวน 9 หน่วยการเรียนรู้ ในภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$)
2. แบบประเมินทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.67-1.00
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในรายวิชาพระพุทธศาสนา มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.26-0.80 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.20-0.50 ซึ่งแบบทดสอบชุดนี้ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91
4. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.72

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับนักเรียนที่เป็นตัวอย่างในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6/5 ของโรงเรียนมวกเหล็กวิทยา จังหวัดสระบุรี ที่เรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561
2. ผู้วิจัยประเมินทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนรายบุคคล จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ จำนวน 9 หน่วยการเรียนรู้
3. เมื่อนักเรียนเรียนจบบทเรียนจำนวน 9 หน่วยการเรียนรู้แล้ว ดำเนินการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในรายวิชาพระพุทธศาสนา กับนักเรียนที่เป็นตัวอย่างในการทดลอง
4. ตรวจให้คะแนนจากการทำแบบทดสอบ และนำคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบ ของนักเรียนที่เป็นตัวอย่างในการทดลองมาวิเคราะห์
5. นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ที่ผ่านการตรวจสอบ และแก้ไขแล้ว ไปสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผลเพื่อพัฒนาส่วนที่ดีให้ดียิ่งขึ้นและปรับปรุงในส่วนที่บกพร่องให้มีประสิทธิภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ และประเมินทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ โดยใช้แบบประเมินทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด โดยหาคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนรายบุคคลว่ามีทักษะการคิด 10 วิธีคิด อยู่ในระดับใดบ้าง และทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิเคราะห์หัตถ์ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ และวิเคราะห์แบบสอบถาม ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด ในรายวิชา พระพุทธศาสนา โดยการหา ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ ได้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด จำนวน 9 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 26 แผน คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1) เรื่อง พระพุทธศาสนาเป็นศาสตร์ แห่งการศึกษา 2) เรื่อง เหตุปัจจัยกับวิธีการแก้ปัญหา 3) เรื่อง การฝึกฝนตนเองไม่ให้ประมาท 4) เรื่อง พุทธประวัติ 5) เรื่อง ชาดก 6) เรื่อง ประวัติพุทธสาวก สาวิกา 7) เรื่อง ศาสนิกชนตัวอย่าง 8) เรื่อง พระรัตนตรัย 9) เรื่อง ทุ๊ก (ธรรมที่ควรรู้) 10) เรื่อง สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) 11) เรื่อง นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) 12) เรื่อง มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) 13) เรื่อง มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) 14) เรื่อง พระไตรปิฎก 15) เรื่อง พุทธศาสนสุภาษิต 16) เรื่อง คำศัพท์ทางพระพุทธศาสนา 17) เรื่อง หน้าที่ ชาวพุทธ 18) เรื่อง การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ 19) เรื่อง หลักธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา 20) เรื่อง การปฏิบัติตนในวันสำคัญและเทศกาลสำคัญทางศาสนา 21) เรื่อง การพัฒนาชีวิต และพัฒนาจิตด้วยวิธีคิด แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด โดยใช้อาชีพการเลี้ยงโคนมเป็นฐานในการคิด 22) เรื่อง การบริหารจัดการตามหลักสติปัญญา 4 23) เรื่อง การแก้ปัญหาด้วยหลักพุทธศาสนา 24) เรื่อง ค่านิยม จริยธรรม เพื่อสันติสุข 25) เรื่อง หลักธรรมเพื่อสันติสุข และ 26) เรื่อง การอยู่ร่วมกัน อย่างสันติสุข

2. ผลการประเมินทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด ของนักเรียนส่วนใหญ่ อยู่ในระดับดี มีคะแนนเฉลี่ย 2.60-3.00 มีรายละเอียด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด

ทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ	ผลการประเมินทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ					
	ระดับดี		ระดับพอใช้		คะแนนเฉลี่ย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	ดี	พอใช้
1. คุณค่าแท้ คุณค่าเทียม	29	100	-	-	3.00	-
2. ปลุกเร้าคุณธรรม	29	100	-	-	3.00	-
3. เป็นอยู่ในขณะ ปัจจุบัน	25	86.21	4	13.79	3.00	2.00
4. สามัญลักษณ์	24	82.76	5	17.24	3.00	1.90
5. อรรถธรรมสัมพันธ์	27	93.11	2	6.89	2.96	1.85
6. คุณโทษ ทางออก	26	89.65	3	10.35	2.95	1.91
7. แยกแยะส่วนประกอบ	26	89.65	3	10.35	2.88	2.31
8. อริยสัจ	24	82.67	5	17.24	2.86	1.72
9. สืบสาวเหตุปัจจัย	26	89.60	3	10.35	2.75	1.82
10. วิภาษวาท	22	78.86	7	24.14	2.60	1.80

3. ผลการหาค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด มีค่าเท่ากับ 0.75 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 75

4. ผลการศึกษาสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนส่วนใหญ่มีระดับผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดีเยี่ยม โดยนักเรียนได้ระดับผลการเรียน 4 จำนวน 16 คน ระดับผลการเรียน 3.5 จำนวน 4 คน ผลการเรียน 3 จำนวน 4 คน และผลการเรียน 2.5 จำนวน 5 คน

5. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.58

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผู้วิจัยพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เนื่องจาก “โยนิโสมนสิการ” เป็นพุทธวิธีในการสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นมหาศาสดาเอกของโลก พระองค์ทรงใช้แล้วประสบความสำเร็จ สามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ทั่วโลก “โยนิโสมนสิการ” จึงเป็นวิธีการเรียนรู้ โดยใช้ปัญญาเป็นฐานในการคิดอย่างแยบคายสามารถนำไปใช้ได้กับทุกคนและทุกศาสนา “โยนิโสมนสิการ” เป็นวิธีคิดแบบไทย ๆ ที่เป็นสากล ผู้วิจัยจึงนำวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในรายวิชาพระพุทธศาสนา โดยกำหนดรูปแบบในการฝึกทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิดขึ้นใหม่ ด้วยการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ อิงมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดดังนี้ 1) กำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ ว่าผู้เรียนต้องรู้อะไร และทำอะไรได้ 2) กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยกำหนดขั้นตอนการฝึกทักษะการคิด

10 วิธีคิด ไว้อย่างชัดเจน และ 3) กำหนดการวัดผลและประเมินผลตามตัวชี้วัดในการฝึกทักษะการคิด 10 วิธีคิด และได้กำหนดเป้าหมายในการฝึกทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด โดยมีกระบวนการในการฝึกทักษะการคิดที่เป็นลำดับขั้นตอน ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนมีเหตุผล และเข้าใจความเป็นจริงของชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปัญญา อ.โพธิ์ทอง (2552) ได้ศึกษาการพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมของพระพุทธศาสนา และความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล ด้วยวิธีการสอน แบบโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 โรงเรียนสายธรรมจันทร์ จังหวัดราชบุรี พบว่า การเรียนรู้เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีการสอน แบบโยนิโสมนสิการ อยู่ในระดับมากทุกด้าน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปราโมทย์ อาจวิชัย (2553) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กิจกรรมการสอน แบบโยนิโสมนสิการ กับการใช้กิจกรรมการสอนตามคู่มือครู พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียน โดยใช้กิจกรรมการสอน แบบโยนิโสมนสิการ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนกลุ่มทดลองหลังจากเรียน โดยใช้กิจกรรมการสอน แบบโยนิโสมนสิการ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการสอน ตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ในปัจจุบันทักษะการคิด เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมในการพัฒนาประเทศ โดยใช้นวัตกรรม ครูผู้สอนต้องพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรม ในยุค “ประเทศไทย 4.0” เนื่องจากเด็กและเยาวชนเป็นชนพื้นเมืองดิจิทัล (Digital Native) ทำให้การเรียนการสอนแบบเก่าในห้องเรียนที่ใช้วิธีการท่องจำเนื้อหา ตามแผนการสอน ตามกรอบหลักสูตร หรือทำโจทย์ ทำข้อสอบแบบเดิม จึงไม่เหมาะสมกับการศึกษาในยุคใหม่ “Education 4.0.” ดังนั้น การศึกษาในยุคใหม่ต้องเน้นให้ผู้เรียนแสวงหาการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ ต่อยอดองค์ความรู้เดิม คิดวิเคราะห์ และประยุกต์ใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมส่วนรวม โดยใช้ทักษะการคิดเป็นฐานในการเรียนรู้ สรุปได้ว่า ทักษะการคิดเป็นทักษะสำคัญที่มนุษย์ทุกคนใช้ในการดำเนินชีวิต ถ้าคนในสังคมคิดเป็นย่อมแก้ปัญหาชีวิตได้ดี ดังนั้น ทักษะการคิดเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบัน และเป็นทักษะที่สัมพันธ์กับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 การที่เด็กและเยาวชนจะมีทักษะการคิดขั้นสูงที่ซับซ้อนได้นั้น เด็กและเยาวชนต้องฝึกทักษะการคิดที่รู้จักเหตุผลในเบื้องต้น ซึ่งทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด เป็นทักษะการคิดแบบไทย ๆ ที่เป็นทักษะสากล และเป็นทักษะสำคัญสำหรับเด็กไทย ในศตวรรษที่ 21 ซึ่ง โกวิท วรพิพัฒน์ (2554) แบ่งประเภทการคิดไว้ 3 ประเภทหลัก คือ 1) คิดจินตนาการ 2) คิดอย่างมีเหตุผล เป็นกระบวนการคิดหลักทั่วไปทางการศึกษา จัดอยู่ในทักษะการคิดพื้นฐาน 4 ประการ แบบโยนิโสมนสิการ ได้แก่ 2.1) คิดอย่างมีจุดหมาย 2.2) คิดไปเป็นลำดับขั้นตอนต่อเนื่อง 2.3) คิดด้วยหลักเหตุผล และ 2.4) คิดให้เกิดประโยชน์ ซึ่งในข้อ 2.3 “คิดด้วยหลักเหตุผล” เป็นทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด และ 3) คิดสร้างสรรค์ ด้วยเหตุนี้

ทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด จึงเป็นทักษะการคิดที่เป็นสากลในศตวรรษที่ 21 ที่ควรนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดของเด็กไทยในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

เหตุผลประการสำคัญที่ผู้วิจัยพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ พัฒนาทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ เนื่องจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้อที่ 2 ซึ่งเกี่ยวข้องกับทักษะการคิด คือ มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิดการแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ข้อที่ 2 โดยให้ความสำคัญเรื่องความสามารถในการคิดเป็น คิวเวิร์ค การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศ เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม และข้อ 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นการแก้ปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ เฉลียวได้อย่างถูกต้องเหมาะสม บนพื้นฐานของหลักเหตุผล เป็นต้น นอกจากนี้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดเป็นเครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร รวมถึง กระทรวงศึกษาธิการ (2559) ประกาศให้สถานศึกษา “โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา” ใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษามาตรฐานที่ 1 คุณภาพผู้เรียน (1.1) ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน ข้อ 2 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงพัฒนาทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด เพื่อตอบสนองเป้าหมายในการจัดการศึกษาของประเทศไทย ดังที่กล่าวไว้แล้ว

2. ผลการประเมินทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด ในรายวิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้เกณฑ์ประเมินทักษะการคิดที่ชัดเจน ส่งผลให้การฝึกทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ ในรายวิชาพระพุทธศาสนา บรรลุเป้าหมายของการคิด 10 วิธีคิด ได้อย่างเป็นระบบ และจากการประเมินทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีผลการประเมินทักษะการคิดอยู่ในระดับดี ได้คะแนนเฉลี่ย 2.60-3.00 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดีเยี่ยม ส่วนดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ของกิจกรรมการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ มีค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) เท่ากับ 0.75 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 75

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พัฒนาทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี และสามารถพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียนให้บรรลุเป้าหมายในการฝึกทักษะการคิด และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นนั้น เนื่องจากผู้วิจัย ได้สังเคราะห์องค์ความรู้ และแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ โดยกำหนดรูปแบบการฝึกทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิดขึ้นใหม่ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนและกระบวนการฝึกทักษะการคิด 10 วิธีคิดที่ชัดเจน ส่งผลให้การฝึกทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ เป็นเรื่องง่าย ไม่ซับซ้อน นักเรียนสามารถ นำขั้นตอนการฝึกทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด ไปพัฒนาตนเองในการฝึกทักษะการคิดนอกเวลาเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงส่งผลให้การฝึกทักษะการคิด

10 วิธีคิด ตอบสนองความต้องการ ของผู้เรียนได้อย่างสมบูรณ์ และที่สำคัญการกำหนดเกณฑ์ประเมินทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิดนี้ นับเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้การฝึกทักษะการคิด มีเป้าหมายที่ชัดเจนและบรรลุเป้าหมายในการฝึกทักษะการคิดตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับ นาทยา ปิลันธนา นท์ และคณะ (2555) กล่าวว่า ทักษะการคิดขั้นสูง เป็นการคิดอย่างมีกระบวนการ ต้องมีขั้นตอนในการคิดเป็นลำดับไปสู่เป้าหมายของการคิดที่ต้องการ การตั้งเป้าหมายในการคิด ในเรื่องนั้น ขณะนั้นไปเพื่ออะไร จะทำให้เรารู้ว่า เราต้องคิดอะไรบ้างคิดอย่างไร และจะจัดลำดับ ความคิดเหล่านั้นอย่างเป็นกระบวนการและเป็นขั้นตอนไปสู่เป้าหมายได้อย่างไร ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้น ที่เป็นหัวใจสำคัญในการคิดขั้นสูงให้เป็นนั้นต้องรู้จักการ “ตั้งเป้าหมายในการคิด” กับสิ่งที่เป็นอย่างนั้น ให้ได้เสียก่อนหรือ “ตั้งเป้าหมายในการคิดเป็น” นั้นเอง

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา จังหวัดสระบุรี พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากมีปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักเรียน มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ ก็คือ ผู้วิจัยออกแบบแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในขั้นตอนต่าง ๆ ของการพัฒนาทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ โดยใช้คำถามสำคัญกระตุ้นให้นักเรียนฝึกทักษะการคิดจากสื่อการสอนต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยกำหนดให้ผู้เรียนฝึกคิด จากรูปภาพ วิดีทัศน์ การ์ตูน เพลง ใช้สถานการณ์ เรื่องราว ที่สัมพันธ์กับเรื่องที่จะสอน ในขั้นตอนของการนำเข้าสู่บทเรียนและให้นักเรียนร่วมกันระดมสมอง อภิปราย ประเด็นที่จะศึกษา เป็นต้น และเทคนิคสำคัญในการฝึกทักษะการคิดให้ได้ผลนั้น ต้องฝึกทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด เข้า ๆ หลาย ๆ ครั้ง เพื่อให้เกิดทักษะการคิดที่คงทน นอกจากนี้ ได้ใช้ผังกราฟฟิกเป็นส่วนหนึ่ง ในการฝึกทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการด้วย ซึ่งสอดคล้องกับสมใจ ภูภิรมย์ (2553) ที่ได้ศึกษาความสามารถด้านการคิดวิจารณ์ และความพึงพอใจต่อวิธีสอนคิด แบบโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเสนาณรงค์วิทยา จังหวัดสงขลา ในการจัดการเรียนรู้ใช้วิธีคิด เพื่อแก้ปัญหา โดยใช้วิธีคิด 2 วิธีคิด ได้แก่ แบบคุณโทษและทางออก และแบบคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม พบว่า 1) นักเรียนมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ หลังการสอนคิด แบบโยนิโสมนสิการ สูงกว่าก่อนการใช้วิธีสอนคิด แบบโยนิโสมนสิการ 2) นักเรียนมีความก้าวหน้าในการพัฒนาความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้วิธีสอนคิดแบบโยนิโสมนสิการ ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ และการวิจัย ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ พบว่า ระยะเวลาเรียนที่มีจำกัด อาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การฝึกทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการไม่เป็นไปตามเป้าหมายครูผู้สอน

ควรหาตัวอย่างการฝึกทักษะการคิดแบบต่าง ๆ 10 วิธีคิด ให้นักเรียนได้ฝึกคิดอย่างสม่ำเสมอและคอยให้คำแนะนำนักเรียนอย่างใกล้ชิด โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนเป็นช่องทางในการติดต่อปรึกษาหารือกัน เมื่อนักเรียนมีปัญหา และต้องการความช่วยเหลือในการฝึกทักษะการคิดในแต่ละวิธีคิด จะช่วยให้การคิดสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ

2. นักเรียนบางส่วนเคยชินกับการสอนแบบเดิม ครูเป็นผู้บอกความรู้ บรรยาย อธิบายท่องจำความรู้เพียงอย่างเดียว ไม่สามารถปรับตัวในการฝึกคิด ตามวิธีการฝึกทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ดังนั้น ครูผู้สอนควรแนะนำนักเรียนให้คุ้นชินกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในการฝึกทักษะการคิดแต่ละแบบ และควรชี้แนะ ติดตามนักเรียนกลุ่มนี้เป็นกรณีพิเศษ

3. การที่นักเรียนขาดเรียนบ่อย และเข้าเรียนไม่สม่ำเสมอ ทำให้การฝึกทักษะการคิดไม่ต่อเนื่อง ส่งผลให้การฝึกทักษะการคิดไม่บรรลุเป้าหมายของการคิดแต่ละวิธีคิด ผู้สอนควรเอาใจใส่นักเรียนกลุ่มนี้เป็นพิเศษ ด้วยการสอนซ่อมเสริมนอกเวลาเรียน

4. ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด ในส่วนของใบความรู้ที่นักเรียนต้องศึกษาในช่วงเรียนนั้น ครูผู้สอนควรให้นักเรียนศึกษาด้วยตนเองล่วงหน้า จะส่งผลดีให้นักเรียนมีความรู้และเข้าใจความหมายและขั้นตอนการฝึกคิดในแต่ละวิธีคิดได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น

5. การประเมินกิจกรรมการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ โดยใช้เกณฑ์การประเมิน (Rubric) ผู้สอนต้องกำหนดระดับคุณภาพในการคิดแต่ละระดับให้ชัดเจน และควรอธิบายระดับคุณภาพทุกระดับให้นักเรียนเข้าใจตรงกัน เพื่อให้เด็กนักเรียนรู้และเข้าใจเป้าหมายที่ชัดเจน ว่าถ้าต้องการพัฒนาทักษะการคิดแบบใดให้ได้ในระดับดีนั้น ต้องฝึกทักษะนั้น ๆ ถึงขั้นไหนบ้าง ซึ่งถ้านักเรียนเข้าใจตรงกันแล้ว จะส่งผลให้การฝึกทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด เป็นเรื่องง่าย

6. ในการฝึกทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด ถ้าจะให้ได้ดีและบรรลุเป้าหมายในการฝึกให้นักเรียนคิดนั้น ครูผู้สอนต้องกำหนดเรื่อง ประเด็นต่าง ๆ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับวิธีคิดในแต่ละวิธี เพื่อให้เด็กนักเรียนได้ฝึกคิด ในการฝึกเด็กให้คิดเป็นนั้น ครูผู้สอนต้องฝึกทักษะการคิดให้นักเรียนหลาย ๆ ครั้ง หรือฝึกคิดซ้ำ ๆ หลาย ๆ ครั้ง โดยฝึกทักษะการคิดในแต่ละวิธีคิดอย่างสม่ำเสมอจะทำให้เด็กนักเรียนคิดได้คล่องยิ่งขึ้น และจะทำให้การฝึกคิด 10 วิธี บรรลุเป้าหมายในการคิดได้อย่างรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การฝึกทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิดนี้ เป็นทักษะการคิดสำคัญที่เป็นทักษะสากล เพื่อให้การฝึกทักษะการคิดได้ผลดีนั้น ต้องทำทั้งระดับชั้น และทุกวิชาที่เด็กในระดับชั้นนั้น ๆ ได้เรียนรู้ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดทักษะการคิดอย่างต่อเนื่องในรายวิชาต่าง ๆ และเพื่อให้การฝึกคิดเป็นเรื่องง่าย และเพื่อให้เด็กนักเรียนได้ประสบการณ์การคิดที่หลากหลาย จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูทั้งโรงเรียน

2. การฝึกทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด สามารถนำไปใช้ในกิจกรรมอื่น ๆ ได้เช่นกัน อาทิ ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ หรือใช้ในกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ในการเข้าฐานต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการฝึกทักษะการคิดของเด็กไทยทั้งระบบ

3. จากผลการประเมินทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีคิด พบว่า นักเรียนบางส่วนยังไม่บรรลุเป้าหมายในการฝึกทักษะการคิด ด้วยเหตุผลนานาประการที่กล่าวมานั้น ในการพัฒนานักเรียน ในภาพรวม ควรจะเน้นการพัฒนาหรือฝึกทักษะการคิดในรายวิชาต่าง ๆ ในบริบทที่ต่างกัน เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันในทุกภาคส่วนและให้นักเรียนทั้งระบบได้ฝึกคิดอย่างเป็นกระบวนการ เพื่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาทักษะการคิด ในระดับต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). **มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

โกวิท วรพิพัฒน์. (2544). **ต้นคิดคิดเป็น**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เดลินิวส์ออนไลน์. (2555). **ข่าวการศึกษา**. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก: www.dailynews.co.th. (2555, 9 เมษายน).

นาคยา ปลั่งธนานนท์ และคณะ. (2555). **รู้มัย...ทักษะการคิดขั้นสูงเป็นอย่างไร**. กรุงเทพฯ: แม็คเอ็ดดูเคชั่น.

ปราโมทย์ อาจวิชัย. (2553). **การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กิจกรรมการสอนแบบโยนิโสมนสิการกับการใช้กิจกรรมการสอนตามคู่มือครู**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ปัญญา อ.โพธิ์ทอง. (2552). **การพัฒนาผลการเรียนรู้เรื่องหลักธรรมของพระพุทธศาสนาและความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5**. วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยทักษิณ.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). **ถึงเวลามารื้อปรับระบบพัฒนาคนกันใหม่**. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

พระมหาจำลอง พรหมแสน. (2545). **ผลการสอนแบบโยนิโสมนสิการต่อการคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนธรรมราชศึกษา อำเภอเมืองเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ยีน ภู่วรรณ. (2558). **นวัตกรรมรูปแบบการเรียนการสอนกับการศึกษาระบบ 4.0**. ในโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรการพัฒนานวัตกรรมการสอนมิติใหม่เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จัดโดยศูนย์นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา ณ ห้องสุนารีสุระสมมนาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

วรธาร ทัดแก้ว. (2561). **ข่าวการศึกษา**. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก: www.posttoday.com/dhamma. (2561, 2 กันยายน).

- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอธิป จิตตฤกษ์. (2554). **ทักษะแห่งอนาคตใหม่ การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ openworlds. แปลจาก 21st CENTURY SKILLS Rethinking How Students Learn. Edited by James Bellanca, Ron Brandt All Rights Reserved.
- สมใจ ภู่อภิรมย์. (2553). **ความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความพึงพอใจต่อวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเสนาณรงค์วิทยาจังหวัดสงขลา**. วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สุคนธ์ สินธพานนท์. (2550). **สุดยอดวิธีสอนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: ไทยร่มเกล้า.